

Šolske stvari.

Šolnina.

Vse prejšnje naredbe naučnega ministra Gauča, kazale so, da je poznal mnogo napak in nevarnih ran pri našem šolstvu, in da zna za odpravo tega seči tudi po pravih sredstvih. Vsi domoljubi pozdravljali so z veseljem naredbo zaradi pregledanja šolarskih knjižnic; živim potrebam vstregla je naredba zaradi sprejemnih izpraševanj za gimnazije in posebno ubožnejši stariši pozdravili so z velikim veseljem naredbo, katera je prepovedala nepotrebno preminjanje šolskih knjig, ker stroški za šolske knjige postali so za stariše že resnično neznosni.

Toliko bolj iznenadila je najnovejša naredba naučnega ministra, s katero je sklicaje se na §. 9 postave z dne 9. aprila 1870. l., šolnino za obiskavanje državnih srednjih šol (gimnazij in realk) silno povikšal. — Državni, deželni in občinski davki so gotovo visoki in silno visoki izrekoma za šolske namene, posamezne dežele odpravile so šolnino za ljudske šole, temu nasproti pa gre naučni minister in šolnino za državne šole tako silno povikša ter s tem poduk občutljivo podraži.

Stariši so tako že skoraj izključno le redilci in oziroma plačniki za svoje otroke, samo do 6. leta sme se trditi, da so stariši svojim otrokom to, kar bi jim morali biti za vse življenje. Od 6. do 14. leta prične se že šolska dolžnost. Za ljudsko šolo pride takoj ali obrtniška ali srednja šola, ki traja do 20. leta in ako se mladeneč hoče izobraziti na višjih šolah do 24. ali 25. leta.

Med tem pa se je že z 20. letom pričela vojna dolžnost, po kateri mora 1—3 let vsak sposoben moški biti v orožji, kasneje pa do dopolnjenega 42. leta vsak trenutek pripravljen seči po orožji in zapustiti dom in svoje.

Šolnina po vsem ukazu ministrovem znaša za vsako polletje: Za Dunaj po 25 gold., za druga mesta z več kot 25.000 prebivalci po 20 gold., za vse druge kraje po 15 gold. Stariši imajo tedaj plačevati po 50, 40 ali 30 gold. šolnine na leto za vsakega državno srednjo šolo obiskajočega otroka.

Za revne stariše pridnih učencev sme sicer polovica ali celó vsa šolnina odpustiti, pa tudi ta polajšava koristila bo le malokaterim starišem. Ne dvomimo, da se bodo vsaj kmetijski učenci oprostovali večinoma in da se bode tudi pri onih meščanskih stariših, ki dobivajo kot uradniki gotovo plačo primerno oziralo prav na premoženje, ki se izraža v stalnem dohodku in pa številu družine; vse drugače pa bo to pri večjih posestnikih na kmetih pa pri prostih meščanih, kateri imajo sicer nekaj premoženja v posestvu ali obrtu, pri katerih so pa dohodki večinoma zeló pičli — mnogokrat komaj toliko, da tak meščan ali kmetovalec prav uborno živetari. Mali obrtnik in trgovec, posestnik zadolženih posestev — ima sicer navidezne dohodke — toda neobhodnih stroškov njegov h noče nihče videti, dejansko pa videzno premožnega meščana in posestnika povsod in vselej poiščejo, kjer je treba kaj plačati in dajati, ta vrh tega peša kupčija, obrtnija in kmetovalstvo, prva vsled hude konkurence velikega kapitala in strojev, kmetijstvo pa vsled carinskih zaprtij in po inostranskih pridelkih, tako, da brez skrbi trdimo, da nova šolnina najhujše zadeva primeroma revnega meščana in kmetovalca, gotovo pa one kroge, ki so najbolj obremenjeni stebri med plačevalci državnih, deželnih in občinskih davkov.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

33.

Človek pa morje.

„Aurora“, parobrod avstrijskega Lloydja, dajal je že poslednja znamenja, da odrine. Parobrod je ves že lezen, nima v sebi in na sebi drugzega lesa razen jabor, in takih reči, ki ne morejo biti železne. Sredi broda se vzdiguje črni dimnik, ki daje oddaška ogromnemu stroju, čegar sila se računa na pet sto konj. Da-si je „Aurora“ ogromna in se ne ustraši kmalu niti vojnih niti trgovinskih brodov, vendar je še tudi takih, pred katerimi se mora skriti. Vsak se spominja ogromnega „Great-Easterna“, ki je prenesel brzojavno žico preko atlantskega oceana, vsak je slišal ali čital ob ogromnem angleškem vojnem brodu „Thunderer“, vsak tudi ob italijanskem „Lepantu“. Da je o čem takem kaj slutil um Napoleona silnega, gotovo ne bi bil odbil Fultona, ki mu je ponujal prvine tega veličanstvenega izuma. Toda velika njegova duša, pijana zmag ni se znala ukloniti drugemu veleumu, da si takov izum ni bil izum enega samega človeka, enega samega uma, ampak je bil svojina mnogo izbranih, prav za prav vsega ljudstva.

Ob ta izum so privezana koj s početka imena Herona, Papina, Lazoisiera, Newcomena, Cowleya, Watta, Blacka, ki je nehoté naletel na Watta, Boultona, ki je Watta z novci zalagal itd. Tako smo dospeli do današnje dovršenosti, ne da bi vedeli natančno, koliko mož se je ob tem trudilo. Prav taka je tudi s telegrafijo in telefonijo, celo vrsto imen imamo, eden je to opazil, drugi to zboljšal, in ne more se za gotovo trditi, kateri je zaslužnejši, kateri je več izumil.

Parobrod naš je zažvižgal v tretjič. Odplavali smo. Imeli smo lepo jutro. Čarobno se je nebes modril, po obali je mrgolelo sveta, in na morju so se gizdali brodovi in parobrodi, odeti v svečano opravo, nališpani z zastavami. Daleč se je razlegala mestna godba, po ulicah pa se je trlo radovednega ljudstva. Vse je kazalo, da Krk ima nekaj svečanega. Tako je bilo; tega dne je prišel grški kralj Jurij obiskat mesto.

Opoludne smo bili že daleč od Krfa. Tišina kraljuje na morju, parobrod pluje mirno, potniki so skoro vsi na vrhu. Pogledujem okolo sebe. Tukaj sedi mladeneč, dejal bi, da je dalmatinski Hrvat. Tudi njega so polile solze materine, ko se je poslavljajal tužnega srca in objokanih oči. Tu je sam, sam v velikem svetu, a misli mu vedno uhajajo domu k materi, k sestram in k drugim.

Tam sloni krepek človek. Molči, glavo ima povešeno, dejal bi, da premišljuje. Kdo je? Ne vem. Ne poprašujem po takih rečeh, naj bode, kdor hoče, kaj je meni do tega. Ali jaz ga vendar opazujem. Na obrazu se mu bere notranji bol, oči mu niso motne, ali preko čela mu zletí kedaj pa kedaj nekaj, kakor oblak. Ali je ta človek pobegnil z rodne zemlje zato, da se skrije pred kakim nedostojnim činom? Ali zato, da poskusi srečo v daljnem svetu, da obogati? Mogoče.

Sredi kasara, tik samega krmila, omotana v črno široko platno, sedi slabotna gospica; komaj diha, komaj govori. Severno obnebje ni ugajalo nježni stvarici. Pelje se v Aleksandrijo v mileje podnebje, da se tako umakne smrti, da pridobi nekaj ur življenja. Poleg nje sedi mlada gospá, mati dveh otrok; najmlajega sinka drži v naročaju, drugi pri petih letih pa skače, kriči in žoga. Zastonj ga mati svari, opozarja, da mu bode žoga v vodo padla, ne pomaga nič. Še le ondaj, ko je z žogo zadel kapitana na glavo, in se je le-ta nasmejal, mati pa zarudela stida, pobegne prestrašen v materino krilo.